

Lønborg Hede – N 73

Indholdsfortegnelse

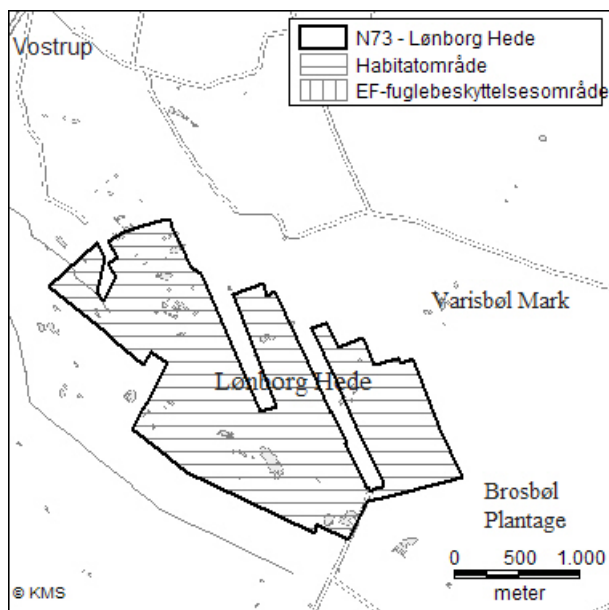
1.	Beskrivelse af området.....	2
2.	Udpegningsgrundlag	3
3.	Foreløbig trusselvurdering.....	3
4.	Modsatrettede interesser	9
5.	Naturforvaltning og pleje	9
6.	Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	9
7.	Manglende viden og yderligere vidensbehov	9
8.	Bilag	9
9.	Kildehenvvisning	10

1. Beskrivelse af området

Natura 2000-området Lønborg Hede (nr. 73) er udpeget som habitatområde (nr. 196). Natura 2000-områdets areal er 353 ha.

Lønborg Hede ligger vest for israndslinjen; ca. 5 km sydøst for Ringkøbing Fjord. Nord og syd for heden dyrkes traditionelt landbrug, mens plantager grænser op til heden umiddelbart øst og vest herfor. Selve heden kan groft skitseres, som en lavtliggende klokkelængshede med indslag af hedemose, kær, sø og å samt en højere liggende tør indlandshede. De topografiske forhold har begunstiget denne todeling af heden, idet heden indenfor kort afstand har niveauforskel på op til 10-15 meter, således at den tørre hede nærmest fremstår som et plateau. Der er egentlige søer på den fugtige del af heden. Igennem en af disse (Bredkær) løber Strygbæk å. Hvorvidt søen og åen er eutroficeret af oplandet vides ikke, men muligheden herfor er tilstede. (Tekst fra: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>).

En stor del af Lønborg hede ligger hen som tørre hedearealer (4030). Den våde hede (4010) udgjorde tidligere en noget større andel af Lønborg Hede, end den gør nu. Dræning og vandstandssænkning på de omkring liggende arealer har betydet, at de fugtige områder på Lønborg Hede er blevet minimeret. Endvidere er andelen af områder domineret af blåtop (tidvis våd eng (6410)) blevet større, måske som følge af kvælstofdepositionen.

Figur 1. Kort over Natura2000-områdets afgrænsning

Indenfor natura 2000-området er der 1 fredet område (se kort) som i store træk er sammenfaldende med Natura 2000 områdets afgrænsning. Her følger en kort beskrivelse af fredningen.

Lønborg Hede fredningen (1970) omfatter arealer syd for Vostrup Østerby på i alt ca. 247 ha, heraf er ca. 200 ha beliggende indenfor Natura 2000 området. Fredningen tilsigter at beskytte områdets enestående hedekærsområder med store klokkelængsarealer begunstiget af de specielle atlantiske klimaforhold i området. Grundlaget for fredningen omfatter også beskyttelse af ynglebestande af

urfugl, tinksmed og stor regnspeve. Endelig menes jordbunden at være upåvirkede af menneskelig aktivitet, og frembyder heraf enestående chance for at studere meget gamle, uforstyrrede jordbundsprofiler under variable hydrologiske forhold.

Inden for natura 2000-området findes der en række arealer som er beskyttede efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven. I kortmaterialet kan man se hvilke arealer der pr. 01-02-07 var registreret som § 3-beskyttede. Det skal bemærkes at § 3-registreringen er en vejledende registrering, og at det til enhver tid er de aktuelle forhold som er gældende. Det er den lokale kommune, der har ansvaret for at vedligeholde § 3 registreringen.

2. Udpegningsgrundlag

Lønborg Hede er udpeget på grundlag af 4 naturtyper. I 2004 og 2005 er der foretaget en kortlægning af de terrestriske habitatnaturtyper indenfor habitatområderne (Fredshavn 2004). Oversigter over de udpegede naturtyper fremgår af tabel 2.1. Her er det også angivet hvor data stammer fra.

Tabel 2.1 Naturtyper som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for Habitatområde nr. 58. *Prioriteret naturtype. **Skovnaturtyperne kortlægges af SNS og er ikke inkluderet i denne basisanalyse. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningsprogrammet (2004-2005) samt Ringkjøbing Amt overvågning i perioden 1988-2005. 3)Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05). Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Data stammer fra
2320	Indlandsklitter med lyng og revling	-	-	3)
3160	Brunvandede søer og vandhuller	-	-	Data mangler
4010	Våde dværgbusksamfund med klokkelyng	4	66,1	3)
4030	Tørre dværgbusksamfund (heder)	9	136,2	3)

Af de 4 terrestriske naturtyper der findes på udpegningsgrundlaget er der kun fundet 2 ved amtets kortlægning i 2005. Indlandsklittyperne er ikke kortlagt i perioden 2004-05 (Fredshavn 2004). Det kan derfor ikke udelukkes at disse naturtyper findes i området. Herudover er der fundet 2 andre terrestriske naturtyper, som pt. ikke er på udpegningsgrundlaget. De kan ses i tabel 6.2. I det følgende materiale er det de kortlagte naturtyper der er lavet analyser på.

3. Foreløbig trusselsvurdering

På baggrund af de tilgængelige data om naturtyper og arters forekomster (se kort) er der foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod arterne og naturtyperne på Lønborg Hede. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden. De største trusler er gennemgået i de følgende afsnit.

Samlet beskrivelse af de terrestriske naturtyper

Eutrofiering i form af deposition af atmosfærisk kvælstof udgør sandsynligvis en trussel for de tørre og de våde heder samt for hængesækkene, hvilket indikeres af de store områder med blåtop-bevoksninger. Det blev konstateret, at afvanding er en trussel for plantesamfundene i de våde heder, hængesække og i de tidvis våde enge. Tilgroning med høj vegetation eller vedplanter ses som en konsekvens af øget næringsstofindhold og afvanding og er konstateret især i hængesække. Der er konstateret invasive arter på de våde heder, tørre heder, hængesække og tidvis våde enge. De invasive arter kan udgøre en trussel for naturtyperne, hvis de ikke forhindres i at brede sig.

Oxbøl Statsskovdistrikt har foretaget pleje af Lønborg Hede ved nedskæring af Bjerg-Fyr og afbrænding af kvas, høst af lynghø til stråtagmønning og ved afbrænding af lyngen.

Samlet beskrivelse for naturtype 3160, Brunvandede søer og vandhuller

Der findes en række mindre søer og vandhuller, som potentielt kan udpeges som naturtype 3160. Ringkjøbing Amt har ikke undersøgt disse søer, og kan derfor ikke på dette datagrundlag vurdere udpegningsgrundlaget og deres bevaringsstatus.

3.1. Beskrivelse af naturtilstanden i de terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de 18 terrestriske, lysåbne habitattyper (Fredshavn 2004) er der foretaget en registrering af udbredelsen af en række naturtype-karakteristiske strukturer. Disse strukturer er delt op i negative og positive strukturer. De positive strukturer er til stede i veludviklede og typiske forekomster af naturtypen under mere eller mindre upåvirkede forhold. Tilsvarende vidner de negative strukturer om en stærkt påvirket naturtype. I felten er strukturernes samlede omfang registreret på en tre-trins skala: udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I).

Tabel 3.1 giver en oversigt over de enkelte naturtypers fordeling i forhold til deres indhold af positive og negative strukturer. Mørkegrøn farve viser veludviklede naturtyper, som tilsyneladende ikke er udsat for nogle nævneværdige trusler, mens mørkerød farve viser dårligt udviklede naturtyper, der antagelig påvirkes kraftigt af en eller flere trusler.

Tabel 3.1 Procentvis fordeling af negative og positive strukturer i de polygoner, hvor de enkelte naturtyper er registreret. For både negative og positive strukturer er angivet om strukturerne samlet set er udbredte (U), spredte(S) eller ikke tilstede (I). Strukturerne er beskrevet i Fredshavn (2004).

Fugtig hede (4010)				Tør hede (4030)			
Strukturer	Negative			Strukturer	Negative		
Positive	I	S	U	Positive	I	S	U
U	90	0	0	U	0	18	69
S	0	10	0	S	6	7	0
I	0	0	0	I	0	0	0

66,1 ha   136,2 ha

Tidvis våd eng (6410)				Hængesæk (7140)			
Strukturer	Negative			Strukturer	Negative		
Positive	I	S	U	Positive	I	S	U
U	89	11	0	U	46	45	9
S	0	0	0	S	0	0	0
I	0	0	0	I	0	0	0

95,3 ha   8,0 ha

Tabel 3.1 viser, at nogle af naturtyperne tilsyneladende har veludviklede naturtyper uden at være nævneværdigt truede. Dette skal ses i lyset af at kortlægningen af naturtyperne er præget af nogen subjektivitet, da naturtyperne skal tolkes bredt. Grænsen for naturtypen kan være svær at sætte, hvis området er præget af tilgroning eller påvirkning fra sprøjteskader og eutrofiering. I mange tilfælde er de mest påvirkede områder formentlig ikke taget med i kortlægningen af naturtyperne. Det betyder, at oversigten i tabel 3.1 kommer til at vise en bedre tilstand end den, der observeres i virkeligheden.

3.1.1. Eutrofiering

Terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske naturtyper er der foretaget en registrering af, hvor stor en andel af de kortlagte arealer, der er tydeligt påvirket af landbrugsdrift. Påvirkningerne omfatter gødningsspredning, atmosfærisk deposition, afdrift med sprøjtemidler eller påvirkning med erosionsmateriale fra dyrkede arealer (Fredshavn 2004). I praksis er det vanskeligt at identificere påvirkninger som atmosfærisk deposition og afdrift af sprøjtemidler, hvorfor registreringerne næsten udelukkende dækker over tegn på direkte gødskning.

300 ha af de registrerede 305 ha habitatnaturtyper på Lønborg Hede er vurderet til at være uden tydelige påvirkninger af landbrugsdriften, mens de resterende 5 ha ikke er vurderede.

Når der ikke er registreret landbrugsmæssig påvirkning af de våde og tørre heder (4010 og 4030) skyldes det formodentlig, at vurderingen udelukkende er baseret på kortlægningsdata fra upåvirkede og/eller isolerede heder langt fra landbrugsarealer. Påvirkning via atmosfæren er som ovenfor nævnt vanskelig at registrere ved den valgte metode.

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske naturtyper er der foretaget en registrering af udbredelsen af positive og negative strukturer, der kan relateres til næringsstofbelastning. Blandt de ændringer, der kan indtræffe som følge af næringsstofbelastning er tilbagegang af laver og mosser, da de er lavtvoksende og derfor særligt udsatte for at blive udkonkurreret af kraftigt voksende vegetation. Det samme gælder lavtvoksende og lyskrævende plantearter, der er karakteristiske for artsrige plantesamfund. Blandt de arter, der regnes som indikatorer for øget næringsstofbelastning er græsarterne Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Rajgræs, Alm. Kvik samt arter som Ager-Tidsel, Stor Nælde og Vild Kørvel.

Tabel 3.2 viser en oversigt over forekomsten af negative strukturer, der er relateret til eutrofiering.

Tabel 3.2 Viser forekomsten af negative strukturer der er relateret til eutrofiering i de enkelte kortlagte naturtyper.

Naturtype	Strukturer	Antal forekomster
4030	dominans af Blåtop eller Bølget Bunke	8
7140	Tilgroet med græsser	3
4010	dominans af Blåtop / ingen eller ringe forekomst af Klokkelyng	1

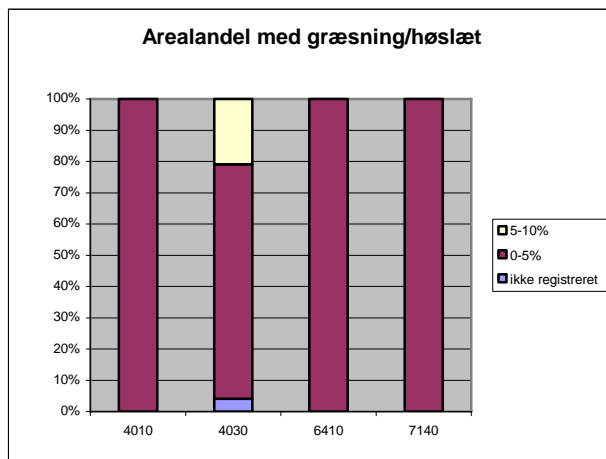
Tabellen indikerer, at eutrofiering i form af atmosfærisk kvælstofdeposition er en trussel for de tørre heder (4030) samt for hængesæk (7140) på Lønborg Hede.

3.1.2. Tilgroning

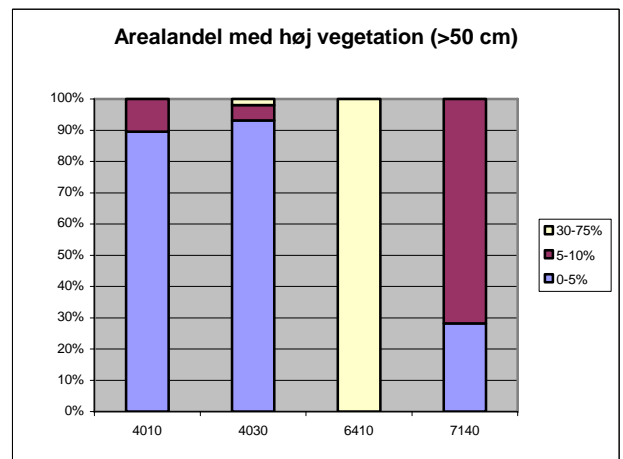
Terrestriske naturtyper

Tilgroning er i dag en alvorlig trussel mod opretholdelsen af de lysåbne naturtyper og deres karakteristiske vegetation. Således er ekstensiv udnyttelse i form af græsning og høslæt centralt for en lang række af de terrestriske naturtyper, der er opført på habitatdirektivets bilag I. Såfremt den traditionelle græsning og høslæt på disse naturtyper ophører, vil de hurtigt vokse til i rørsump, højstauder, åbne krat og endeligt skov. På et tidspunkt i denne successionsrække forsvinder de skyggefølsomme arter, hvorved naturtypen ændrer karakter og udvikler sig til en ny type natur (strandengene dog undtaget). Afvanding og eutrofiering kan medføre en accelereret tilgroning.

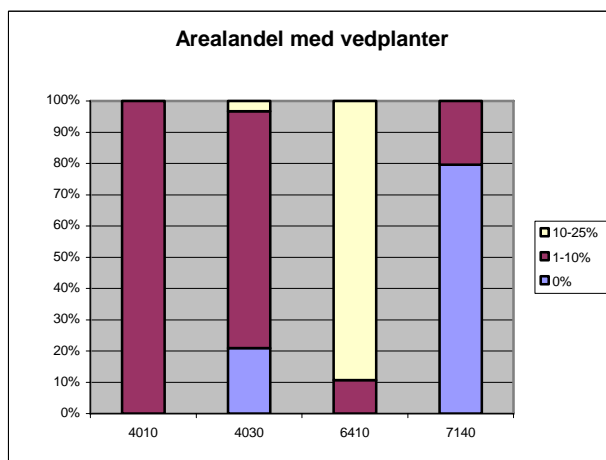
Tilgroningen kan vurderes ud fra områdernes udnyttelse til græsning/høslæt (figur 3.2), arealandelen af områderne med vegetation der er højere end 50 cm (figur 3.3), arealandel af områderne med vedplanter (figur 3.4) og forekomst af negative strukturer, der har relation til tilgroningen (tabel 3.1).

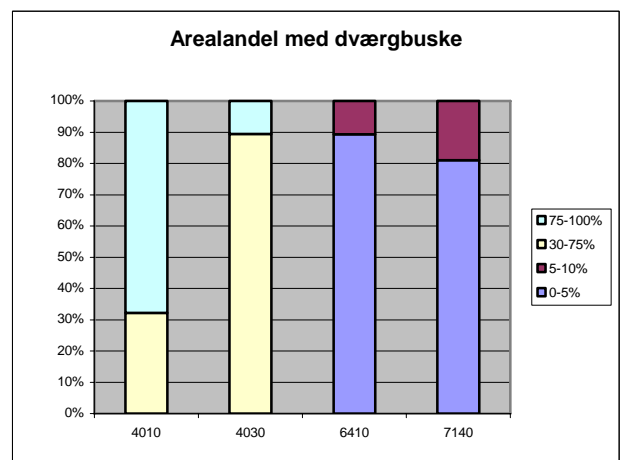
Figur 3.2 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper som bliver græsset eller slået. 0 %, 1-10 % og 10-25 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal som græsses/slås.

Figur 3.3 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper hvor vegetationshøjden er over 50 cm. 0 %, 1-10 % og 10-25 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der har en vegetationshøjde på over 50 cm.

Figur 3.4 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper med vedplanter. 0 %, 1-10 % og 10-25 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der vokser vedplanter på.

Figur 3.5 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper med dværgbuske. 0-5 %, 5-10 %, 30-75 % og 75-100 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der vokser dværgbuske på.

Af figur 3.2, 3.3 og 3.4 kan det ses, at kun en lille del af hederne (4030) bliver græsset, og at især de tidvis fugtige enge (6410) er påvirkede af tilgroning med høj vegetation og vedplanter på op til 25 % af arealerne.

Tabel 3.3 Viser forekomsten af negative strukturer som er relateret til tilgroning i de enkelte kortlagte naturtyper.

Naturtype	Strukturer	Antal forekomster
7140	Tilgroet med dværgbuske	3

Det kan konkluderes, at tilgroning er en trussel på hængesække (7140) i Lønborg Hede.

3.1.3. Hydrologi

Terrestriske naturtyper

En naturlig hydrologi uden afvanding eller vandløbsvedligeholdelse vil som hovedregel fremme den mest naturlige udvikling af de forskellige naturtyper. Afvanding samt nærtliggende vandindvinding sænker det naturlige vandspejl og medfører en gradvis udtørring af arealet.

Tabel 3.4 Viser forekomsten af negative strukturer som er relateret til hydrologi i de enkelte kortlagte naturtyper.

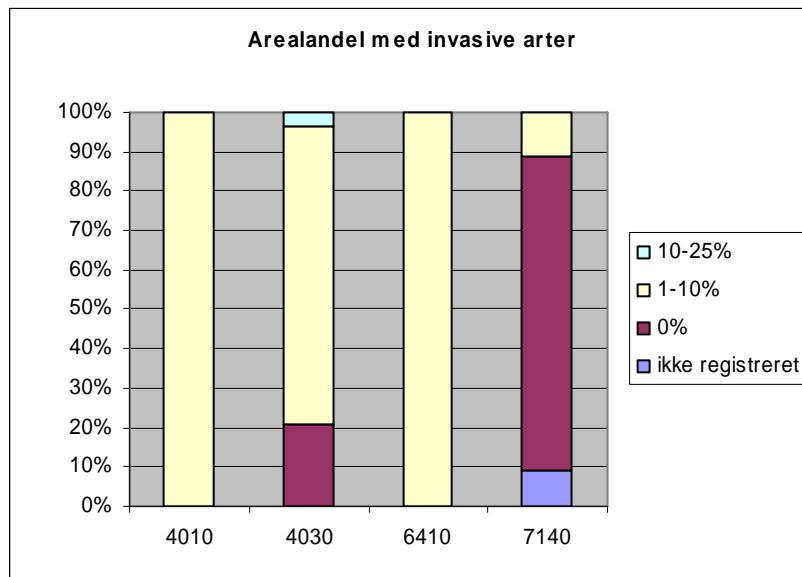
Naturtype	Strukturer	Antal forekomster
7140	udtørret	2
6410	ingen tegn på oversvømmelser	1

De to naturtyper, hængesæk (7140) og tidvis våd eng (6410), er afhængige af en høj grundvandsstand. Det kan konkluderes, at afvanding er et problem på hængesækkene (7140) og på de tidvise våde enge (6410).

3.1.4. Invasive arter

Terrestriske naturtyper

De invasive arter hører ikke naturligt hjemme i den danske natur. De er typisk blevet indført af mennesket og mange af dem er efterhånden blevet et stort problem, fordi spreder sig til naturområderne. Her kan de danne store bestande og derved fortrænge det vilde plante- og dyreliv.

Figur 3.5 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper med invasive arter. 0 %, 1-10 % og 10-25 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der vokser invasive arter på.

Figur 3.5 viser at der på 3 % og 75 % af de tørre heder (4030) er registreret invasive arter på hhv. 10-25 % og 1-10 % af arealerne. På de våde heder (4010) og de tidvis våde enge (6410) er der registreret invasive arter på 1-10 % af alle arealerne. På 10 % af hængesækken (7140) er der registreret invasive arter på 1-10 % af arealerne.

Invasive arter er dermed en potentiel trussel på de våde heder (4010), tørre heder (4030) og de tidvis våde enge (6410).

3.1.5. Andre trusler

Den våde hede (4010) udgjorde tidligere en noget større andel af Lønborg Hede, end den gør nu. Dræning og vandstandssænkning på de omkring liggende arealer har betydet, at de fugtige områder på Lønborg Hede er blevet minimeret. Endvidere er andelen af områder domineret af blåtop (tidvis våd eng (6410)) blevet større, måske som følge af kvælstofdepositionen.

3.2. Beskrivelse af naturtilstanden i de akvatiske naturtyper

3.2.1. Brunvandede søer og vandhuller (3160)

Bevaringsstatus for naturtype 3160 er på nationalt plan ikke vurderet, men brunvandede søer/vandhuller er relativt almindeligt forekommende i Danmark. Naturtypen er begrænset til områder, hvortil der sker tilførsel af humusstoffer fra det omgivende opland (Søgaard et al. 2003).

Inden for Habitatområde nr. 196 findes en række mindre søer og vandhuller, som potentielt kan udpeges som naturtype 3160. Ringkjøbing Amt har ikke undersøgt disse søer, og kan derfor ikke på dette datagrundlag vurdere udpegningsgrundlaget og truslerne for naturtypen.

4. Modsatrettede interesser

Der er ikke konstateret nogen modsatrettede interesser i Natura 2000-området.

5. Naturforvaltning og pleje

5.1. Tidligere plejeindgreb

Oxbøl Statsskovdistrikt har foretaget pleje af Lønborg Hede ved nedskæring af Bjerg-Fyr og afbrænding af kvas, høst af lynghø til stråtagmønning og ved afbrænding af lyngen. Et speciale projekt udført ved Oxbøl Statsskovdistrikt har haft til formål, at komme med oplæg til fremtidig pleje (Hansen, 2005).

5.2. Nuværende plejeindgreb

Der er ikke tegnet MVJ-aftaler for arealer i Natura 2000-området.

6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

6.1. Terrestriske naturtyper

Ud over de naturtyper der er på udpegningsgrundlaget, er der ved Amtets kortlægning i 2005 fundet en række habitatnaturtyper, som kan ses i tabel 6.1.

Tabel 6.1. Naturtyper som er kortlagt i habitatområdet nr. 196, men som ikke på nuværende tidspunkt er på udpegningsgrundlaget. *Prioriteret naturtype. 1) Data fra Ringkjøbing Amts regionale overvågning 1996-2005 (Ringkjøbing Amt 2006). 2) Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05). Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Data stammer fra
3260	Vandløb med vandplanter	-	20	1)
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	2	95,3	2)
7140	Hængesæk og andre kærsumfund dannet flydende i vand	5	8	2)

7. Manglende viden og yderligere vidensbehov

7.1.1. Brunvandede søer og vandhuller (3160)

Inden for Habitatområde nr. 196 findes en række mindre søer og vandhuller, som potentielt kan udpeges som naturtype 3160. Ringkjøbing Amt har ikke undersøgt disse søer, og kan derfor ikke på dette datagrundlag vurdere udpegningsgrundlaget og truslerne for naturtypen.

8. Bilag

Kort over naturtyper og arters levesteder kan ses i kortmaterialet.

9. Kildehenvisning

Fredning af et areal af Lønborg Hede og Tamkær, Lønborg Sogn. Kendelse af 2. nov., 1970. Overfredningsnævnet, sag 2016/69.

Fredshavn (2004). Teknisk anvisning til kortlægning af terrestriske naturtyper.

Hansen, J. H. (2005): *Lønborg Hede. Bevaringsstatus 2005 og oplæg til fremtidig pleje*. Skov- og Naturstyrelsen, Oxbøl Statsskovdistrikt. Specialeprojekt på Skov- og Landskabsingeniøruddannelsen.

Hansen, J. H. (2005): *Lønborg Hede. Bevaringsstatus 2005 og oplæg til fremtidig pleje*. Skov- og Naturstyrelsen, Oxbøl Statsskovdistrikt. Specialeprojekt på Skov- og Landskabsingeniøruddannelsen.

Ringkjøbing Amt (2006): Upublicerede botaniske data fra den regionale overvågning.

Skov og Naturstyrelsen (2006): <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>.

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J., Baatrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. 2003: Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmarks Miljøundersøgelser. 462 s. – Faglig rapport fra DMU, nr. 457. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>.